Att inte räkna militära förmågor – ett metodologiskt utkast

av Erik Hallstensson

Résumé

The large-scale Russian attack on Ukraine in 2022 offers opportunities to evaluate analyses of Russian military performance. Many publicly available evaluations arrive at similar conclusions: Russian military capabilities were overestimated, and an important reason for this was excessive reliance on quantitative methods of analysis. The author suggests a methodological framework for analysis of future military performance heavily influenced by the work of Thomas Crosbie. Bringing out methodological foundations is further suggested as a means of gaining confidence in working with unorthodox methods. In the case of the suggested methodological sketch, it is, perhaps scandalously in analytical cultures dominated by quantitative methods, grounded on imaginative judgments.

DETTA SKRIVS I slutet av år 2022. Analyser av rysk militär förmåga gjorda före den ryska eskalationen av kriget mot Ukraina i februari samma år har på flera håll utvärderats. Analytiker har haft ett knappt års tid att jämföra de ryska stridskrafternas förmågor i kriget mot Ukraina med tidigare analyser. Frågor ställs om hur träffsäkra de tidigare analyserna var jämfört med Rysslands militära prestationer.

På många håll är svaren nedslående. Flera tankesmedjor i USA har publicerat kritik av tidigare analyser, egna som andras. Jan Kallberg menar att en matematiserad analyskultur bidragit till fel i analyserna. Den ”Fuldagaps-ekonomi” som ärvts av analytiker från det kalla kriget ”hade ingen variabel för soldater som åkte till Belarus för att posta stulna iPad och annat plundringsbyte, optik försvunnen från fordon och för länge sedan såld på svarta marknaden eller däck av undermålig kvalitet inköpta av en korrupt anskaffningsmyndighet.”[1]

Historikern Philipps Payson O’Brien hävdar något liknande. O’Brien pekar på likheter med analyser av Frankrikes militära förmågor innan 1940. Liksom då, med Frankrike, överskattade analyserna av den tyska militären enligt O’Brien doktriners och vapensystems betydelse. Offentliga doktriner och vapensystems prestanda var lätt tillgängliga och kunde i det senare fallet användas som strikt kvantitativa grunder för slutsatser. Analytikerna skulle istället ha viktat logistik, befälens förmågor att leda och stridsmoral tyngre i sina rapporter, menar O’Brien,[2] som fått både medhåll och mothugg från Christopher Dougherty.[3] Den pensionerade generalen Ben Hodges (USA) har även han gett uttryck för en tidigare överskattning av Rysslands förmåga. Utredningsbyrån som betjänar USA:s kongress är inne på samma spår.[4]

I Sverige har flera artiklar om den militära underrättelsetjänstens analys av Rysslands hot om krig publicerats i *Dagens Nyheter*. Anonyma källor har enligt akademiledamoten och journalisten Mikael Holmström för honom beskrivit Musts slutsats: Ryssland skulle inte eskalera sin krigföring i Ukraina med förband som under månader grupperats vid gränsen. Analysen handlade här inte om militär förmåga, utan om den politiska ledningens ambitioner. Det är omöjligt att som utomstående säga något om hemligt underrättelsearbete och anonyma källor. Icke desto mindre följer Must, om Holmström och hans källor har rätt, det nedslående mönstret av att inte ha träffat rätt i analyser av Rysslands krigföring.[5]

Det gör också Totalförsvarets forskningsinstituts (FOI) utvärdering av de egna analyserna. Ledamoten Robert Dalsjö och Johan Norberg redovisar i en artikel samvetsgrant var FOI:s analyser avviker från de ryska förmågor som, efter bästa öppet tillgängliga uppgifter, kan observeras efter den 24 februari 2022.[6] Rysslands militära förmågor i Ukraina är avsevärt lägre än vad analyserna innan den 24 februari gjorde gällande. Tillsammans med Michael Jonsson har Dalsjö och Norberg noterat att analyser 2016 och 2019 (av välrenommerade institutioner) kom fram till att Nato skulle förlora ett krig mot Ryssland i Europa.[7] De ryska prestationerna i kriget i Ukraina ger skäl att ifrågasätta denna slutsats.

Vetenskapsfilosofen Thomas S. Kuhn har visat att forskning oftast bedrivs som vad han kallar ”normalvetenskap”. Det är forskning som vardag – metoder, och metodernas föreskrifter för hypotesprövning, förblir de samma under lång tid.[8] Det är svårt att avvika från det mönster som ett forskningsfält eller, mer lokalt, en institutions forskningskultur, har etablerat. Dalsjö och Norberg gör ett med Kuhns perspektiv berömvärt försök att kritisera tidigare normaliserade metodologier och identifiera brister som ledde till otillfredsställande slutsatser om rysk militär förmåga.[9]

Kunskapsproduktionen om militär förmåga innan konflikter bryter ut, specifikt den ryska, har metodologiska problem. Det visar kritiken (och självkritiken) från analytiker på olika håll. Frågor om rysk militär förmåga drar i och med Sveriges ansökan om medlemskap i Nato till sig intresse från vidare kretsar än tidigare. Det visar uppmärksamheten från journalistiskt håll. Sverige har i och med medlemsansökan till Nato under kriget i Ukraina en militär fiende som hotar omvärlden längs med breda spektra av konfliktintensitet. En skarp skiljelinje mellan fred och krig är inte längre ett särskilt relevant begrepp för att förstå fientligheter från Ryssland mot Sverige.[10]

Det är rimligt att bedömningar om militär förmåga levererade av svenska myndigheter blir ett allmänintresse. Överbefälhavaren Micael Bydén menade på en presskonferens att ”vi har en mental resa framför oss” för att nå en allmän förståelse av ett för många fortfarande nytt säkerhetsläge.[11] Vikten av att identifiera och lösa metodproblem i och med bedömningar av rysk militär förmåga ökar därmed också, om sådana bedömningar ska vara en del av allmänhetens bild av läget. Att Försvarsmakten och andra gör korrekta bedömningar av rysk militär förmåga är en del av ett förtroendeskapande för myndigheten och den militära kunskapen i Sverige. Det ingår i en allmän förståelse av detta nya säkerhetsläge.

Vilket är det metodologiska problemet i analys av rysk militär förmåga som antyds här? Hur kan det lösas? I besvarandet av dessa två frågor, som är huvuduppgiften, måste några vanliga anmärkningar om omfång och anspråk göras. Analys av militär förmåga är en mångdimensionell verksamhet.

Det problem (med delproblem) som kommer att beskrivas här kan inte förväntas vara det enda, eller nödvändigtvis det svåraste, problemet i analys av rysk militär förmåga. Som utomstående, utan koppling till någon av de program och myndigheter som faktiskt gör analyser, är det naturligtvis svårt att i detalj kritiskt skärskåda de analysmetodologier som faktiskt ligger till grund för arbetet. Här måste öppna publikationer, där metodproblem beskrivs, tas helt på orden. Det innebär också att kritik och reflektion måste röra sig på en hög abstraktionsnivå, eftersom analysernas praktik inte är tillgänglig. Hur metodologi påverkar analyserna i praktiken är okänt. Analytikernas egna beskrivningar av själva metodernas problem är å andra sidan kända. Det är alltså där en beskrivning av problem i det här sammanhanget måste inledas.

I allmänhet finns det i och för sig också fördelar med att stå utanför kunskapsproduktionens vardag. För att återigen vända sig till Kuhn så kan den som står utanför normalvetenskapens verksamhetsformer kanske få syn på produktiva problemställningar som inte är uppenbara för den som är mitt i den, och till exempel har ett leveransdatum att hålla.[12]

Kvantifieringsproblemet

Robert Dalsjö och Johan Norberg ställer upp en tabell där FOI:s bedömningar före den 24 februari jämförs med det faktiska utfallet fram till juni 2022, när artikeln skrivs. Av åtta punkter i tabellen redovisas sex kvantitativa bedömningar. De två övriga handlar om krigföringens karaktär (beskriven som sovjetisk men i mindre skala) och om ”*intangibles*”, det som är ogripbart med kvantitativa metoder.[13] Det är dessa sistnämnda intangibles som är av intresse här.[14] Immateriella, intangible, faktorer sägs i tabellen vara ”*abysmal and decisive*”, bottenlöst dåliga och avgörande, för den ryska förmågan. Dessutom anger tabellen att dessa faktorer var ”omitted by delimitations” ur analyserna. Med andra ord var immateriella faktorer som visade sig avgörande för den ryska förmågan uteslutna ur analysen av metodologiska skäl. Analysmetoden (eller metoderna) tog inte hänsyn till immateriella faktorer som visade sig vara avgörande för förmågor analysen ville bedöma.

Dalsjös och Norbergs redovisning är i linje med Kallbergs och O’Briens problembeskrivningar. Kallbergs ”Fuldagaps-ekonomi” handlar om att analytiker ärvt metoder för att göra kvantitativa jämförelser av militära förmågor. Kallbergs slagord pekar mot paradigmatiska fall där Nato-analytiker lägger avsevärd energi på underrättelser om sovjetiska förbands numerär runt den västtyska småstaden Fulda. Där ansågs terrängen spela en avgörande roll för det inledande skedet av ett kommande krig i Europa. Franz-Stefan Gady beskriver självkritiskt det analytiska arvet som ”[…] en benägenhet till teknofili, särskilt bland militära analytiker från USA […]”.[15]

Av O’Briens påpekanden om att logistik, stridsmoral och befäls ledningsförmåga saknats i analyser handlar åtminstone de två sista om det Dalsjö och Norberg kallar immateriella faktorer. Stridsmoral och ledarskap hör till det som inte går att mäta genom att räkna.[16] Ett annat exempel på kvantifieringens företräde är Suzanne Freemans analys av Rysslands möjligheter till framgång i ett strategiskt överraskande luftburet företag mot Gotland. Freeman grundar sin frågeställning på om Ryssland med tillgängliga styrkor kan uppnå ett kvantitativt övertag tillräckligt snabbt. Det finns viktiga kvalitativa frågor som spelar in, säger Freeman och gör en gest mot sådana genom att länka till

en artikel om analys av modeller. Freeman går sedan vidare med att grunda analysen i antalet gripbara ryska luftburna förband och hur många knop landsättningsfarkoster gör från Kaliningrad.[17] Ingen ansats görs att förklara varför kvalitativa frågor är viktiga utan förbigås.

Dalsjö och Norberg är mycket medvetna om problemet med det immateriella i analyser. Även om de kvantitativa bedömningarna hade varit rätt kan deras slutsatser fortfarande ha blivit fel:

> Even if we had assessed factors 1-7 correctly, we could still have been wrong, since we did not address intangibles (factor 8), which decisively hobbled Russia's warfighting. Operational planning, officer skills, small-unit leadership, equipment maintenance, troop morale, soldiers' training levels and interservice coordination are hard to observe and analyse from the outside. Intangibles, often anecdotes or historical examples, are hard to corroborate or generalize, but such factors seem to be at the heart of Russia's failure in Ukraine and in outcomes in military conflicts. […] Military analysts tend to take "objective" numbers and data seriously, but are suspicious towards "subjective" unquantifiable or intangible factors, seeing them as speculative. Future assessments must better consider intangibles and better develop methods for doing so.[18]

Problemet är alltså att analyser måste inkludera immateriella faktorer på ett sådant sätt att de påverkar bedömningar som levereras till beställare. I FOI:s fall görs de också tillgängliga för allmänheten. Det finns, om Dalsjö och Norberg har rätt, en avsevärd misstänksamhet mot analysmetoder som inte är kvantitativa i den miljö där analyser görs och beställs. Ett metodologiskt arbete med analyser måste alltså först och främst leda till nya metoder som gör det möjligt att ta hänsyn till det immateriella i de slutsatser om rysk förmåga som analyser ska leverera. Det måste dessutom ta hänsyn till fältets sunda skepsis mot spekulation.

Att bidra med uppslag till metoder för att inkludera det immateriella är alltså uppgiften här. Begreppet "metoduppslag" är medvetet valt för att understryka att en artikel som denna har sina begränsningar. En fullödig metodologisk diskussion inklusive djupgående argument om för- och nackdelar med olika metoder kan inte föras i detta format. Förhoppningen är att effekten av det nedanstående ändå kan vara ögonöppnande genom att lansera ett alternativ. Det metodologiska uppslaget kan betraktas som en inledning till att värdera och inkludera nya metoder.

Den efterfrågade analysen

Metoder ska på olika sätt stödja ställandet och besvarandet av frågor. Vilken metod som är bäst lämpad för vilka frågor handlar, på det här mer abstrakta planet, om vilka frågor som ska besvaras. Frågor om det immateriella i analyser av militär förmåga kan vara av olika karaktär. Därmed krävs också olika metoder. Frågor om hur den ryska officersutbildningar eller den ortodoxa kyrkan påverkar militär förmåga, som exempel, kräver olika metoder. Vilken fråga handlar det då här om?

Metodologiska påståenden är inte själva grundade i metodernas egna gränsdragningar och föreskrifter. Argument för eller emot att till exempel pedagogiska eller sociologiska metoder är bäst lämpade för att besvara frågor om officersutbildningar grundas inte i metodernas regler *för hur* frågor ska besvaras. Metodologiska argument om olika metoders lämplighet är snarare filosofiska, i den meningen att de söker grunder för andra (i det här fallet metoders) påstå-

enden. Analyser av det immateriella i rysk militär förmåga är inte i behov av något annat metodologiskt raffinemang än att analysen visar sig stämma. Wilhelm Agrell menar att ett sådant pragmatiskt inlånande av analysmetoder är karaktäristiskt för underrättelseanalys.[19]

Kan frågan om det immateriella och rysk militär förmåga preciseras, i metoddiskussionens intresse? Dalsjö och Norberg ställer åtminstone två implicita frågor. Den ena är vilka frågor som ska ingå i framtida analyser för att dessa inte ska vara ensidigt viktade åt kvantitativa data. Den frågan kan inte besvaras i en artikel, då den är beroende av vad enskilda analyser är ute efter. Den andra frågan kan formuleras så här: Hur kan immateriella faktorer göras till vägande delar av analyser av rysk militär förmåga på ett metodiskt sätt? Det är en fråga om analysarbetets metodiska struktur, och kan här åtminstone besvaras med ett uppslag.

Med hjälp av två citat, ett indirekt och ett direkt, pekar Dalsjö och Norberg mot vad som ska ta en plats i analysens struktur. Det indirekta är ett åberopande av Carl von Clausewitz: Analytikernas läppar bekänner sig till Clausewitz idéer om moraliska och politiska faktorers avgörande betydelser för krigets utgång, men det glöms regelmässigt bort till förmån för ”militär aritmetik”.[20] Det direkta citatet är av Oleg Tinkov, rysk affärsman: ”Och hur kan armén vara något att ha om allt annat i landet är skit och indränkt i nepotism, ögontjäneri och servilitet?”.[21] Med andra ord: samhälleliga, sociala och kulturella faktorer hämmar den ryska militära förmågan. Frågan pekar i riktning mot sociologiska metoder. Thomas Crosbie har grundligt sökt i sociologisk tradition efter en teori för hur samhällen påverkar den krigföring som dess invånare senare bedriver. Crosbie anknyter till Clausewitz, men vill kasta ett på kritik grundat nytt ljus på frågan.

Metoduppslaget

Clausewitz’ argument för hur det civila samhället i moderna stater påverkar krigets utgång är grundat på en tredelad modell. Den första delen är det hat och den fiendskap Clausewitz kallar en blind naturkraft (blinder Naturtrieb). Den andra är det tillfälligheternas och sannolikheternas spel i vilket kreativa andar är fria att verka med sina själsförmågor (freien Seelentätigkeiten). Det handlar om de handlingar i krig som är intuitiva, tillfälliga och inte nyttomaximerande. Den nyttomaximerande rationaliteten är den tredje delen och är en produkt av blotta förståndet (Verstand).[22] Framgång eller motgång i krig kan för Clausewitz härröra ur alla dessa tre faktorer. I den traditionella Clausewitzläsningen liksom i Crosbies har massorna, allmänheten, stått för det irrationella hatet, den professionella militären för det icke-rationellt intuitivt kreativa, och statsmakten för det rationella:

> In other words, the mass public is understood to introduce chaotic elements into the strategic environment; the political leadership tends to provide a rational guideline for action; and military agents often find themselves in the situation where imagination, intuition and snap decisions are the tools to fulfill the demands of the politicians.[23]

För Clausewitz, fortsätter Crosbie, är den avgörande aktören i krig alltid generalen. Generalerna (eller åtminstone ett ideal för sådana) passas in i den tredelade modellen som en kreativ improvisatör. Generalerna hindras i sitt spontana och intuitiva värv av både terräng och politik. Krig blir en kraftmätning mellan både militära förband och

generalernas oberoende av politiska beslut. Här faller folkets känslor ur Clausewitz teori, säger Crosbie, och krigets teori blir för Clausewitz i fortsättningen ett sätt att mäta den friktion som högre befäl stöter på.[24]

För att ta sig vidare från analyser av den briljante generalen vänder sig Crosbie till sociologerna Georg Simmel och Lewis Coser. I Clausewitz' krig är att negera den friktion som uppstår av fienden och det civila samhället det agerande högre befälets uppgift. För Simmel har konflikter, som krig, både konstruktiva och negerande effekter. Det förband som vill besegra sin fiende, negera fiendens vapenmakt, stärker samtidigt sin sammanhållning. De normer som håller samman gruppen blir starka. Å andra sidan kan krigets verkningar på militära förband resultera i att andra normer försvagas – att besegra sin fiende innebär till exempel att den samhälleliga normen att inte bruka våld måste vika. Simmels syn på konflikter är syntetiserande.[25] Med andra ord, som inte är Crosbies utan en sammanfattning i det föreliggande syftets intresse: Det kulturella och samhälleliga material som finns i utgångsläget för en konflikt kommer att förstärkas och försvagas, beroende av hur det är beskaffat och hur konflikten utspelar sig. Detta material står att finna i alla de mänskliga sammanhang som har med kriget att göra.

Lewis Coser bidrar i Crosbies resonemang med preciseringar.[26] Det moderna krigets formella organisation, i förband av olika typer med och i olika hierarkier, syftar till att inkludera soldater i det militära företaget. Soldaten ska ingå i ett militärt förband och i en militär organisation i stort, och därmed i varierande grad utgå ur civila sociala och kulturella tillhörigheter. Den militära organisationen exkluderar å andra sidan också enskilda och grupper, till exempel genom skillnader i uppgifter och lägesbild som uppstår ur den formella organisationen. Coser kan alltså tillägga att militära organisationer inte som helheter kan betraktas enbart som integrerande samhällsfenomen. I den militära organisationen kan också desintegrerande tendenser utöver individens nivå spela en roll.

Coser menar också att ideologi fungerar som en villkorad intensitetshöjare (conditional intensifier) i krig. När krigets mål tillskrivs kulturell betydelse på ett sådant sätt att krigets meningsfullhet blir alltmer kulturellt grundad höjs konfliktens intensitet.[27] Ett mycket grovt exempel skulle kunna vara etniska dimensioner i krig.

Crosbie sammanfattar sitt resonemang som en utökning av de möjligheter som en teori ger att undersöka hur militära organisationer, deras krigföring och det civila samhället och kulturen påverkar varandra:

> Whereas Clausewitz's Trinitarian theory modeled conflict as a single vector with various sources of friction, for Simmel, conflict is newly understood to be bivalent, both destructive and structuring. Finally, with Coser, this bivalent process is understood as unfolding at multiple levels of separation from the individual.[28]

Det ska understrykas att den här framställningen inte syftar till att återge Crosbies argumentation korrekt. Snarare är målet här att använda Crosbies forskning till att utarbeta en teoretisk grund för en början till ett metodologiskt svar på frågan om analys av rysk militär förmåga. Mycket av Crosbies projekt utelämnas alltså här.

Crosbie fortsätter med att postulera tre traditionella nivåer där civilt samhälle, politisk styrning och militära organisationer och verksamheter påverkar varandra: strategiskt, operationellt och taktiskt. Civilt samhälle, politisk styrning och militär verksamhet är i själva verket delar av Clausewitz

ursprungliga triadmodell. Skillnaden är att Simmel och Coser introducerat deras principiellt ömsesidiga konstruerande och negerande påverkansformer på varandra, utöver Clausewitz intresse för det professionella befälets synvinklar. Crosbie vill också lägga till en ytterligare nivå som han kallar ”the enterprise level”, företagsnivån (i betydelsen målinriktad verksamhet snarare än nödvändigtvis affärsdrivande bolag).[29] Hit vill Crosbie förlägga de militära verksamheter som inte pågår i krig.[30] Skälet till att Crosbie introducerar företagsnivån är delvis för att balansera vad teorin uppmärksammar. Genom att dela in ömsesidig påverkan mellan politik, samhälle och militär i de tre traditionella nivåerna strategiskt, operationellt och taktiskt riskerar alla verksamheter som militären utför utanför kriget att falla ut ur analysen. Företagsnivån vill råda bot på detta teoretiska problem. Å andra sidan har sociologin som akademisk disciplin ägnat militären i fred alldeles för stor uppmärksamhet och militären i krig för liten, menar Crosbie. Den traditionella nivåindelningen ”i fält” är alltså kvar.[31]

Exempel

Vad är nu detta? Vilken skillnad gör egentligen några modifikationer av anvisningar för forskning för om vi förstår rysk militär förmåga eller inte? Utan att gå in på själva verksamheten, analyser, kan det vara svårt att förklara. Analysverksamheten i praktiken är som tidigare nämnts inte allmänt tillgänglig. Det näst bästa sättet att förklara närmare vilken skillnad en teori innebär i det här sammanhanget kan vara med ett hypotetiskt exempel.

Utgångspunkten är att det ryska samhällets beskaffenhet påverkar ryska militära prestationer. Det är svårt att mäta kvantitativt, och en annan slags analys kan bidra med något av värde för slutsatserna. Det finns många uppgifter om det ryska samhällets karaktär, insamlade på olika sätt och relevanta för olika frågeställningar. Säg som exempel att några artiklar om hur värnpliktiga och kontraktsanställda bestjäls av befäl i maskopi med organiserad brottslighet publicerats i rysk oppositionell media. En roman, en uppväxtskildring, berättar bland annat om samma sak, att bli bestulen och se sina ägodelar överlämnas till kriminella. Det finns liknande skildringar över lång tid, tillbaka till Sovjettiden.

Med Simmel som teoretisk mall ska vad som konstrueras och negeras i den här militära organisationen eftersökas. Det kan sedan visa oss något om vad vi kan vänta oss när denna organisation går i krig. När soldaten förbereds för kriget, som kontraktsanställd under utbildning eller som värnpliktig, garanterar militären en stor del av tillvarons ordning. Att ingå i ett militärt förband är att ingå i åtminstone en befälsordning som är skild från andra ordningar. Nu visar det sig i vårt exempel ingå i denna ordning att befäl och yrkeskriminella samarbetar för att stjäla från soldater. Det är en ordning där makt och hierarkisk överordning öppnar möjligheter till stöld utan desto fler konsekvenser. Med andra ord är maktmedlens möjliggörande av stöld i sin militära ordning. Med ett Simmelskt perspektiv visar sig det militära livet konstruera en delvis ny ordning för den som ingår i ett militärt förband.

När förbandet ska lösa uppgifter under krigets påfrestningar har soldaten i förhållande till det civila samhälle kriget utspelar sig i alla maktmedel som vapen medför. Civil ordningsmakt har dragit sig undan, erkänner att dess tidigare våldsmonopol är brutet eller ingår i motståndet mot de förband som soldaten tillhör. I den militära ordning som konstruerats ingår sanktione-

rad stöld av den som kan utöva makt. Den civila ordningen sanktionerar å sin sida inte stöld. Den civila ordningen har å andra sidan negerats både av militärens ordning i fred och av kriget. Det kan alltså förväntas, i en militär ordning som den skildrade, att soldater i krigets förhållanden kommer att bedriva plundring. Uppgifterna om det ryska samhället har genom det metodologiska uppslaget placerats i ett sammanhang där de militära och civila samhällsformerna påverkar varandra. Stöld som militär verksamhet kan förväntas fortsätta i krig, där det civila samhällets ordning träder tillbaka. Plundring kan i sin tur förväntas påverka förmågor att lösa militära uppgifter.

Kallenberg skriver som citerat ovan att de matematiska analyserna inte kunde förutspå att soldater avviker för att posta plundringsbyte. Exemplet försöker visa att med hjälp av andra metoder kan något sådant vara ett utfall av en analys. Exemplet är medvetet fiktivt för att visa något om metoduppslaget, inte om hur en efterhandskonstruktion av ett sådant uppslag kan visa något som redan är känt. En tänkt kritik kan nämligen säga att metoduppslag som konstrueras för att visa att ett eftersträvansvärt resultat kan uppnås biter sig i svansen, och konstruerar metoden efter kända fakta, inte för att stödja arbetet för att nå sådana fakta. I själva verket finns det flera teoretiska problem med metoduppslaget som kräver uppmärksamhet.

Föregripande kritik

Löser ett metodologiskt uppslag som det ovan problemet med ensidigt kvantitativa analyser? Många nekande svar kan ges på den frågan. Några av dem ska tas upp här.

För det första: Det metodologiska uppslaget undviker de svåraste problemen med kvalitativa analyser, lanserade som alternativ som ska komma till rätta med slagsidan mot kvantifiering. Det kan mycket väl vara så att Crosbies teori om militära styrkor och samhället är produktiv, och ett även på analysområdet gott alternativ till kvantitativa metoder. Simmel och Coser kan ha träffat rätt i att samhälleliga fenomen både förstärks och försvagas när människor för krig. Teorin säger ändå inget om hur vi får reda på vilka samhälleliga fenomen det rör sig om, och heller inget om motstridiga sådana. Det hette tidigare att ett kulturellt och samhälleligt material fanns att stoppa in i det metodologiska uppslaget. Vilket material är det, och hur kommer vi fram till det? Vad är det som påverkar och påverkas av militär verksamhet?

Den här kritiken utgår från att analyser som inte främst använder kvantitativa metoder står inför oformliga massor av påståenden om det ryska samhället och den ryska militären. Några av dessa är mer sanna än andra. Dessa mer sanna påståenden bör ingå i det slags sociologiskt inspirerade analys som det metodologiska uppslaget vill leda fram emot. Det finns bara inget sätt att avgöra vilka som är mer sanna än andra, i alla fall inte i det metodologiska uppslaget.

Det är mycket riktigt så att det här inte sägs något om bevisvärdering för det material som ska stoppas in i den tilltänkta metoden. Är till exempel en opinionsundersökning gjord av Levadainstitutet en god indikation på vilka åsikter och känslor som senare kan passas in i metodens ”påverkan av och från militären”? Det finns delade meningar om Levadas trovärdighet. Ola Svenonius och Eemil Mitikka för till exempel ett resonemang om ryska opinionsundersökningar där Levada ingår, med förtjänstfulla problematiseringar.[32] Är den ryske soldaten Pavel Filatjevs personliga skildring av de första dygnen i ett luftlandsättningsförband som anfaller Ukraina en källa som kan an-

vändas för arbete enligt det metodologiska uppslaget?[33]

Åtminstone en fråga om generaliserbarhet borde ställas om Filatjevs text. Gäller vad som framgår i Filatjevs skildring andra VDV-förband, under andra omständigheter än kriget i Ukraina, och kanske mer specifikt andra förband som utgångsgrupperat någon annanstans än Krim?[34] Hur långt bort från antal, längdmått och tidsenheter kan det egentligen finnas uppgifter som är intressanta för analyser av militär förmåga? Är (belarusiska) Svetlana Aleksijevitjs Nobelprisbelönade böcker relevanta för en uppfattning om hur ryska soldater ser på uppgiften att strida för Ryssland, och hur krig uppfattas i den ryskspråkiga kulturen? Aleksijevitj använder intervjuns form i böckerna, och gör också gällande att det är människors röster hon återger.[35] Det finns däremot inga data att kontrollera, inga transkriptioner av inspelningar eller liknande. Aleksijevitj redovisar inte hur exakt hon citerar. Det är rimligt att tänka sig att hon använder de dialoger som passar i den berättelse hon vill berätta.

Exemplen ovan är svåra att förlika med de krav som ställs på en kvantitativ analys: generaliserbarhet, empirisk redlighet och så vidare. Exemplen är avsiktligt valda för att kortfattat belysa hur andra metoder än kvantitativa också innefattar frågor om och kritik av vad data, information eller kända uppgifter är. En viktig sida av det här metodologiska uppslaget är att det inte anvisar några kriterier för bevisvärdering åt specialister på analys av samhällen och kulturer. Det finns med andra ord inte några kriterier för vilken information som kan ingå i metoden som på förhand diskvalificerar något fält. En expert på rysk militär pedagogik kommer inte att uteslutas från analysen eftersom metoden säger att hans information inte håller något metodologiskt mått. Kanske är det här ett alltför genomskinligt sätt att göra en förvirrande svaghet, agnosticism kring bevisvärdering, till en styrka.

En annan rimlig invändning är att propån om det metodologiska uppslaget här kommer i efterhand. Denna invändning förbigicks ytligt tidigare. Det är lätt, fortsätter invändningen, att anpassa metoder för vad som helst när facit redan är känt: Vi vet nu, så gott det går att veta, att immateriella faktorer spelar en stor roll för rysk militär förmåga i Ukraina. Nu är det alltså enkelt att föreslå en metod för analys av dessa – men vet vi att de metodologiska argumenten är goda även på längre sikt? Har inte metoden anpassats efter kända fenomen, snarare än hjälpt till att hitta okända?

Det första delsvaret på den här invändningen är att det metodologiska uppslaget utgår från dels identifierade brister i tidigare metoder och dels en filosofisk argumentation om varför en metod skulle kunna avhjälpa dessa brister. I den meningen är argumentationen mycket riktigt grundad i kända fenomen. Det är alltså inte fråga om att argumentera för en metods användbarhet på ett ytterligare mer abstrakt plan, ett allmänt vetenskapsfilosofiskt om metoders utsikter i sig själva. Att ett metodologiskt uppslag utgår från de fenomen som orsakar problem i arbetet med en annan metod är inte detsamma som att den i för stor utsträckning i efterhand har anpassats för att rendera vissa resultat.

Det andra delsvaret är att det inte går att veta med säkerhet hur goda resultat det här föreslagna metodologiska uppslaget kommer att leverera om den används för analyser i olika ryska militära kontexter i framtiden. Ingen metod eller för den delen metodologisk argumentation kommer att garantera framgång för analyser. Det måste antas att metodutveckling sker kontinuerligt. I någon mån kan föreliggande artikel också läsas som

ett exempel på hur metodutveckling kan ske. Om detta finns naturligtvis mycket mer att säga i ett längre format.

Inledning till problem med olika slags metoder

Som Dalsjö och Norberg skriver handlar lösningar på problemet med ensidigt kvantitativa analyser om att utöka vad som innefattas i analysarbetet. Det betyder naturligtvis inte att kvantitativa analyser kan ersättas av andra, till exempel det här redovisade uppslaget. Hur ska då resultat från kvantitativa och andra analyser vägas samman? Vad kan metoduppslaget säga om när resultat från en slags analys motsäger en annan slags analys?

Den här frågan kan verka direkt beroende av den tidigare om vilken information en analys som inte är kvantitativ använder. Tanken är något liknande den här: givet att en icke-kvantitativ analys använder information som enligt någon måttstock är av högre kvalitet än en kvantitativ ska den gå före i formulerandet av slutsatser, och vice versa. Frågan blir då hur vi kan avgöra vilken sorts information som säger mer om verkligheten, kvantitativ eller annan. Ett exempel på när en sådan fråga aktualiseras är Christer Holms grundliga genomgång 2018 av den ryska övningen Zapad 17. Holm ägnar stor uppmärksamhet åt ryska stridskrafters kvantitativa utveckling. Särskilt ”[…] ledningssystem, eldledningssystem, spaningssystem och inslag av UAV […]” ökar i antal.[36] Holm redovisar också uppgifter om minskade antal operativa system och förband i Tyskland, Frankrike och Storbritannien.[37] Samtidigt med den kvantitativa analysen tar Holm upp frågetecken kring ryska ledningsförmågor, det som von Clausewitz beskriver som den särskilt militära förmågan att fatta beslut under oförutsägbara omständigheter. Övningen Zapad 17 övade inte detta i någon större utsträckning:

> I Sverige övar vi för att slutligen pröva att allt fungerar genom att ha tillämpade övningar där chefer och förband ska lösa stridsuppgifter i okänd terräng och under nya förhållanden. […] I öst är det inte riktigt så. […] Man ska genomföra anfall och försvar på kända platser och med kunskap om var mål dyker upp och under strikt kontroll. Syftet är mer att se att förbanden kan lösa sina uppgifter på det sätt som reglementet förespråkar och med rätt tidskrav och träffresultat. Ryska förbandschefer (och andra chefer, Vitryssland och Ukraina som exempel) förväntas uppnå ställda tids- och träffkrav samt driva på verksamheten. De förväntas inte finna andra lösningar på ett taktiskt problem och gå utanför vad order anger. Ser man dessa övningar som observatör framstår de ofta som skickligt genomförda uppvisningar och inte som tillämpade övningar.[38]

Verkan utöver de ramar som fredsorganisationen, det som Crosbie kallar det militära företaget, ställer upp, tillhör de immateriella faktorer som inte kan utläsas av att observera övningen. Det uppmärksammar Holm. Ska då denna kvalitativa uppgift, låt oss kalla den om karaktären på ryska storövningar, spela en större roll i analysen än en kvantitativ uppgift, till exempel den om ökningen i antal elektroniska system?

Holm beskriver också kort hur en mobilisering i Kaliningradområdet gått snett. Holm anför några tänkbara förklaringar till varför även personer utan militär grundutbildning kallats in:

> Den irritation och motvilja som de inkallade eller de som registrerades visade beror sannolikt på skillnaderna mellan Sovjetunionen och dagens Ryssland. Idag har många arbeten eller till och med företag. Blir man inkallad blir det inkomstbortfall. Det kan vara

> en förklaring. En annan är att Kaliningrads Oblast är ett område som av många i området ansett som bortglömt. Många löften har getts om utveckling och ekonomiskt uppsving bara för att inte uppfyllas. Blir man inkallad till vad man uppfattar som en hjälp för moderlandet men upplever att man inte får något tillbaka kan det också skapa friktion.[39]

När alla inkallade inte dyker upp och motivationsnivån inte är den högsta kallas alltså outbildade in. Det intressanta här är att Holm anför hypotetiska skäl till utfallet som härrör ur samhällets och militärens ömsesidiga påverkan på varandra. Här kan alltså samma fråga återkomma: Ska uppgiften om skälen till svårigheter i mobiliseringen, en uppgift som inte är kvantitativ om tillstånd i samhället, påverka slutsatsen i en annan riktning än en kvantitativ uppgift?

Tyvärr kräver skilda föremål för analyser så olika överväganden att det är svårt att ge helt metodiska svar på frågan. Det finns ingen systematik i när den ena sortens analysresultat ska trumfa den andra i helhetsbedömningar. Om en analys som exempel ska besvara frågor om ryska möjligheter till framgångar mot Nato i Östersjöregionen kan kvantitativa uppgifter ge en uppfattning om när förband med kontraktsanställda slitits ned. Då ställs en fråga om och i vilken utsträckning mobilisering kan generera nya förband. Här kan en hypotes som den om mobiliserades inställningar till tjänstgöring som Holm redovisar ovan, och kanske framför allt de sista styckena, tänkas bidra till analysen på ett annat sätt än siffror över till exempel förrådsställd materiel och före detta värnpliktiga i regionen.

Det rimliga för analysens praktik verkar vara att säkerställa att alternativa hypoteser drivs i arbetet. En hypotes, förstådd som en del av eller inledningen till en kommande slutsats, kan springa ur arbete med kvantitativa uppgifter. En annan kan försöka identifiera hur hypotesen från det kvantitativa arbetet kan påverkas av andra uppgifter. Det är i sig ingenting nytt i analyser av militär förmåga. Dalsjö och Norberg föreslår att kvantitativa och andra metoder används parallellt, i samma analys. Förr eller senare kommer analysarbetet ändå nå den punkt när en slutsats ska formuleras. Senast då måste också ett beslut fattas om fördelningen mellan kvantitativa och andra hypoteser.

En helt kvalitativ analys behöver inte sysselsätta sig med något sådant beslut. Kanske ligger däri någon bekvämlighet, och mer om det senare. En analys med en alternativ hypotes som inte är kvantitativ ställer å sin sida krav på analytikerns förmåga att fälla omdömen där vad slutsatsen grundas i är en del av omdömet. Ett omdöme om vilken vikt en icke kvantitativ analys ska ha i en slutsats är samtidigt ett påstående om att de grunder som finns för icke kvantitativa påståenden är goda. Kan denna arbetsuppgift preciseras och grundas på något tillförlitligt sätt?

Att våga fälla omdömen

I exemplet ovan förekom flera uppgifter av olika slag om organiserade stölder i den ryska armén. Att bli bestulen är, i exemplet, en del av den militära ordningen. Med hjälp av en teori om hur olika ordningar förstärks och försvagas i krig och fred formulerades en hypotes: stölderna kommer att fortsätta när förbanden går i krig. Det i sin tur kommer att sänka förbandens stridsvärde. Detta påstående blir en del i en slutsats, som levereras till beställare. Innan slutsatsen kan formuleras kommer den punkt där fördelningen mellan kvantitativa delhypoteser och andra delhypoteser, i exemplet denna om organiserade stölder, måste avgöras. Återigen, utan exakt kunskap om hur analysarbetet går till

finns inget definitivt att säga om vägen till en sådan punkt. Här stöder sig resonemanget enbart på logiken i ett tänkt analysarbete med hypoteser av olika kunskapsteoretisk karaktär. Givet denna logik formuleras frågan, med exemplet, så här: Vad ska väga tyngre i en slutsats som svar på frågan om vilket stridsvärde som kan förväntas av ett förband? Är det kvantitativa eller andra hypoteser? Är det förbandets numerär, beväpning och doktrin, eller hur soldaters prestation påverkas av vilket samhälle de lever i?

För att svara på den här frågan måste kvaliteten på vad båda slags hypoteserna grundas i kritiskt skärskådas. Vad är det då egentligen en icke kvantitativ hypotes som den i exemplet och som de kan renderas av metoduppslaget egentligen grundas på? Här finns ytterligare en koppling till Dalsjö och Norbergs artikel. För att nå fram till den punkt där analysarbetet inte är ensidigt kvantitativt, säger dessa, krävs en slags omställning av en mentalitet lika mycket som en metodologisk kritik. I de förbättringsförslag för framtida analys som Dalsjö och Norberg själva lanserar ingår en rubrik om att våga ha en åsikt (dare to have an opinion):

> If warfare is not only science, but also an art, we need to accept that the same applies to the assessments of the capability to wage war. We must dare to let go of the metaphoric banister that measuring quantitative data supplies us with and dare to venture out on the dance floor of estimates. We need to find ways to factor in qualitative factors, using professional opinion and judgement, perhaps, on sticky issues, by arguing for and against and then taking a vote in groups of experts.[40]

I någon mån, med brasklappen om okunskap i analyspraktik gripbar, kan det här anförda resonemanget om ett metoduppslag ses som ett förslag till ett strukturerat sätt att ge sig ut på de icke kvantitativa omdömenas dansgolv. Att hitta grunden för icke kvantitativa omdömen är ett sätt att se klarare vad det innebär att fälla sådana omdömen. Därmed kanske det framstår som mindre avlägset för en analyspraktik.

Exemplet, att använda informationen om förhållanden i det ryska samhället för att förutse ryska förbands prestationer med hjälp av det metodologiska uppslaget, kräver ett speciellt sätt att tänka, och därmed analysera: användning av fantasin. Det handlar om en avgränsad del av vad det är att använda fantasin, det som kallas att gå i någon annans skor. Om författaren har någon aning om vad en kvantitativt orienterad analyskultur innebär kan denne nu också använda sin fantasi till att tänka sig knastret från hår som reser sig. Analys av militär förmåga med fria fantasin? Det låter inte bara kunskapsteoretiskt suspekt utan oansvarigt.

Föreställningar om att använda fantasin för att förstå någonting har dåligt rykte. Fantasin ses som motsatsen till logik och stringens över huvud taget.[41] I den här uppställningen av tänkandets, och därmed analysarbetets möjligheter, är att använda fantasin kanske det värsta tänkbara för den som vill formulera riktiga slutsatser. I rak motsats till underbyggd redighet står det fria fantiserandet.

När fantasi används för att grunda analyser är den däremot allt annat än fri. I exemplet med bestulna ryska soldater har analytikern med hjälp av en metod satt omständigheter i det ryska samhället i samband med omständigheter i ryska militära förband. Metoden har, sociologiskt inspirerad som den är, stött organiserandet av olika uppgifter om samhället i några ofta gällande samband. En slutsats om rysk militär förmåga ska göra något mer. Frågan handlar om vad som kommer att hända, alltså vad människor kommer att göra när deras förband sätts in i krig. För

att grunda påståenden om vad människor kan antas göra i framtiden räcker inte organiserandet av uppgifter om vilka förhållanden dessa människor kan antas befinna sig i. Utfallet av uppgifter tillsammans med metodiskt arbete ger ett förväntat samband mellan civila och militära omständigheter.

För att till slut formulera en hypotes måste man också säga något om vad människor i dessa omständigheter kommer att göra. Här kommer in ”att gå i analysobjektets skor”, det vill säga ett särskilt sätt att använda fantasin. Det kan inte gärna handla om något annat. De ryska soldaterna i exemplet är inte intervjuade, inte observerade under varken kontrollerbara villkor eller i deras faktiska miljö, för att antyda några kategorier av (samhällsvetenskapliga) metoder som det inte kan vara fråga om här. Avståndet mellan analytikern och dennes föremål är stort, av lätt begripliga skäl.

Här inträder den mycket ofria fantasins moment i analysen. För att man ska föreställa sig människors levnadsförhållanden, till exempel i det civila livet och i ett militärt förband i krig, måste dessa förhållanden inte bara vara till hands, utan välbekanta. Skillnaden är som den mellan att veta något om en miljö genom att läsa en faktaruta i en skolbok och genom instudering av ett stort och varierat material. För att kunna förstå hur drastiskt förändrade omständigheter, till exempel att gå i krig, hänger samman med tidigare omständigheter och hur detta sammanhang utgör grunden för olika mänskliga handlingar måste den som använder sin fantasi vara djupt förtrogen med den miljö som omger analysobjektet. I exemplet måste den som vill föreställa sig hur livet ter sig för de ryska soldater som utsätts för organiserade stölder vara väl bekant med det ryska samhället. Det krävs med andra ord verkliga expertkunskaper. Det är den sorts kunskap som byggs upp under åratal av tålmodigt tro och tvivel på de interiörer av samhälle och kultur som analytikern inreder av realia från breda studier.[42]

Fantasin är alltså långt ifrån fri. När föreställningar om miljöer som analysobjektet befinner sig i ska prövas stöter de hela tiden i analytikerns av information och kritiska studier uppbyggda bild av dessa miljöer. I exemplet är den ryske soldatens miljö inte alls uppbyggd blott av de olika uppgifterna om organiserade stölder. Analytikern, eller en lämplig expert, prövar istället sin bild mot tidigare kunskaper. Förlopp fogas in i helheter som ständigt prövas.

När påståenden om vad som, i det här fallet, kommer att hända i framtida användning av vapenmakt till syvende og sidst ska grundas i något är metoder, som det tidigare föreslagna metoduppslaget, ett sätt att leda analysen in på goda spår. I grund och botten gäller det å andra sidan, för att lägga grunden till hypoteser, att placera sig själv i summan av ens kunskap om avlägsna förhållanden. Dessa miljöers omständigheter, sprungna ur kunskaper av såväl kvantitativt som annat slag, begränsar fantasin vart än analytikern vänder blicken.[43] Denna fantasi är å andra sidan oumbärlig.

Syftet med att lyfta fram den fantasi som modererad av expertkunskaper låter analytiker sätta sig in i avlägsna liv och omständigheter är inte att framhålla den som ett bättre eller sämre sätt att analysera. Hur förhållandena mellan kvantitativa och andra analyser ska se ut är en fråga som skulle kräva ett längre svar. Här är uppgiften att metodologiskt, inte praktiskt, ta analysen fram till den punkt där kvantitativa och andra analyser har resulterat i delhypoteser. Dessa kommer att behöva vägas mot varandra när analysen ska nå olika slutsatser. Inför det problemet ställdes en fråga om vad de icke kvantitativa analyserna grundar sig på, givet att dessa slår in på de metodologiska vägar som

diskuterats här, med exempel och metodutkast. När en hypotes ska vägas mot andra ska hypotesens principiella grund stå klar. I det här fallet stöds hypoteserna av en metod liknande den i metodutkastet, och har sin grund i expertens användning av sin fantasi.

Att hävda fantasins roll i analysarbete är inget nytt.[44] Här är det snarare en fråga om ett klargörande. Om problemet med kvantitativ övervikt bland annat handlar om, som Dalsjö och Norberg menar, att våga ge sig ut i de professionella omdömenas dans, då verkar det finnas ett behov av dels en början till en strukturerande metod, dels en klar grund för hur sådana omdömen kan göras och vad de därmed grundas i.

Sammanfattning

Det storskaliga kriget i Ukraina gav analytiker tillfällen att utvärdera sina slutsatser om rysk militär förmåga. På många håll visade det sig att analyserna stämde dåligt med ryska militära prestationer.

Ett viktigt skäl till att analyser inte visade sig återge rysk militär förmåga korrekt var, enligt flera analytiker i olika professionella sammanhang, en för stor tilltro till kvantitativa analyser. En väsentlig del av svårigheterna för den ryska krigsmakten består i det som är svårt att räkna eller på annat sätt mäta kvantitativt. Det handlar om ledarskap, vilja, disciplin och liknande immateriella aspekter. Två analytiker vid FOI (Dalsjö och Norberg) har publicerat en detaljerad utvärdering. Där efterfrågas metoder och praxis för att föra in icke kvantitativa analyser i arbetet. Det är uppgiften här.

Givet att artiklar inte är hur långa som helst måste den metodologiska reflektionen stanna vid ett uppslag. Baserat på Thomas Crosbies metodologiska arbete formulerades ett sådant metoduppslag. Var ska indikationer på immateriella tillstånd, till exempel stridsmoral och disciplin, hittas? För en analys som görs utan eller med mycket begränsad tillgång till observation av ryska förband kan sådana indikationer hittas i det omkringliggande samhället och kulturen. Crosbies metod är avsedd för forskning om hur militär verksamhet och det civila samhället påverkar varandra. Därför är den till nytta här, modifierad till en teori om inhämtning av uppgifter om samhälle och kultur i växelverkan med militär förmåga.

Teorin placerar in samhällsfenomen som iakttas i fred i ett mönster av förstärkning eller försvagning i krig. Mönster för vilka fenomen det gäller kan hittas i uppgifter om samhälle och kultur, uppgifter som ska genomgå källkritik. Det är en uppgift för den som är väl insatt i de förhållanden det handlar om.

Det kan antas att arbete med icke kvantitativa analyser kommer att leda fram till hypoteser som står jämte kvantitativa hypoteser. Dalsjö och Norberg föreslår ett sådant analysarbete, med flera metodologiskt olika spår. Då blir frågan vilka hypoteser som ska värderas tyngst. En metod för att arbeta fram hypoteser kan inte i sig ge något svar på en sådan jämförande fråga. Däremot kan något sägas om vad den icke kvantitativa analys det är frågan om här grundar sig på.

Immateriella faktorer lär med den här sortens icke kvantitativa analys, när allt kommer omkring, grunda sig på analytikerns förmåga att tänka sig in svårtillgängliga förhållanden. Med andra ord: analysen grundas på ett användande av analytikerns fantasi. Det låter hårresande och oansvarigt att fantisera fram en analys av militära förmågor. Saken ställs i ett annat ljus när det blir klart att det inte handlar om att fantisera, i betydelsen drömma eller leka med tankar. Den analytiska fantasin är strikt begränsad av den kunskap som analytikern eller andra

insamlat. I ett försök att gå i någon annans skor stöter försöken att ge en rättvisande bild av relevanta omständigheter hela tiden emot kunskap om dessa omständigheter. Analytikern och dennes arbetslag måste ha (eller ha tillgång till) expertkunskap om relevanta områden.

I försöken att kasta sig ut i det Dalsjö och Norberg beskriver som omdömenas svåra dans kan det här resonemanget förhoppningsvis ha klargjort något om förberedelserna för svängom.

Författaren är doktorand i teoretisk filosofi vid Uppsala universitet.

Noter

1. Kallberg, Jan: ”A Potemkin Military? Russia’s Overestimated Legions”, *Europe’s Edge*, CEPA 2022, 2022-05-06, *https://cepa.org/article/a-potemkin-military-russias-over-estimated-legions/*, (2022-08-20). Författarens översättning.
2. O’Brien, Philipps Payson: ”How the West Got Russia’s Military So, So Wrong”, *The Atlantic*, The Atlantic Monthly Group, 2022.
3. Dougherty, Christopher: ”Strange Debacle: Misadventures in Assessing Russian Military Power”, *War on the Rocks*, 2022-06-16, *https://warontherocks.com/2022/06/strange-debacle-misadventures-in-assessing-russian-military-power/*, (2022-08-20 2022). Se även Evans, Ryan; Dougherty, Christopher; Gentile, Gian; Kofman, Michael och Massicot, Dara: ”What the Experts Got Wrong (and Right) About Russian Military Power”, *War on the Rocks*, 2022-05-30, *https://warontherocks.com/2022/05/what-the-experts-got-wrong-and-right-about-russian-military-power/*, (2022-11-11).
4. Hodges, Ben: ”’Crimea will soon return to Ukraine, and Russia will disintegrate’ – a big interview with General Ben Hodges”, *War Translated*, 2022-11-15, *https://wartranslated.com/crimea-will-soon-return-to-ukraine-and-russia-will-disintegrate-a-big-interview-with-general-ben-hodges-9-november-2022/*, (2022-11-16). Bowen, Andrew S: *Russia’s War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*, Congressional Research Service, 2022, *https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47068*, (2022-09-20), s 6.
5. Holmström, Mikael: ”Källor: Så missbedömde Sverige det ryska krigshotet”, *Dagens Nyheter*, 2022-06-15.
6. Dalsjö, Robert och Norberg, Johan: ”Why We Got Russia Wrong” i Lundén, Jenny; Bergström, Göran; Bull, Peter; Henningsson, Jan; Norberg, Johan; Stenumgaard, Peter och Waleij, Annica (red): *Another Rude Awakening – Making Sense of Russia’s War Against Ukraine*, FOI-R--5332—SE, FOI, 2022.
7. Dalsjö, Robert; Jonsson, Michael och Norberg, Johan: ”A Brutal Examination: Russian Military Capability in Light of the Ukraine War”, *Survival*, vol 46, nr 3, The International Institute for Strategic Studies, 2022, s 19.
8. Kuhn, Thomas S: *The Structure of Scientific Revolutions*, 2. uppl, University of Chicago Press, 1970, s 35-42.
9. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 22-24. Nyttan med att blanda in vetenskapsteori, eller sociologi, i det här sammanhanget, förutsätter att ledamot Wilhelm Agrell har rätt i att forskning och underrättelseanalys är mer lika varandra än det ibland verkar, Agrell, Wilhelm: *Underrättelseanalysens metoder och problem*, 2. uppl, Gleerups, 2015, s 149.
10. Se t ex Balázs Göransson, Markus och Wawrzeniuk, Piotr: ”Visions of Future Warfare in Russian Military Publications”, *Journal on Baltic Security*, vol 7, nr 2, Baltic Defence College, 2021.
11. Bydén, Micael: Presskonferens om militära råd till regeringen, *Sveriges Television*, 2022-11-02.
12. Problem om att förstå framtidens krig har beskrivits i Kuhns anda av Coker, Christopher: ”Future War” i Persson, Gudrun; Vendil Pallin, Carolina och Jeppsson, Tommy (red): *Military Thinking in the 21st Century*, The Royal Swedish Academy of War Sciences, 2015, s 33.

13. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 21.
14. Det är inte självklart att översätta ”intangibles” med ”det immateriella”. Som senare kommer att visa sig handlar det här ändå om att kvantitativ metod här betyder kvantiteter av något materiellt. Det som faller utanför denna ram är rimligen något inte lika materiellt.
15. Gady, Franz-Stefan: ”Why Predictions About Russia’s Military Performance in Ukraine Were So Wrong”, *Business Insider*, 2022-07-19, *https://www.businessinsider.com/why-analysts-were-wrong-about-russian-military-performance-in-ukraine-2022*, (2022-10-03). Författarens översättning.
16. Se även van Creveld, Martin: ”The Crisis of Military Theory” i op cit, Persson, Gudrun; Vendil Pallin, Carolina och Jeppsson, Tommy (red), se not 12, s 39.
17. Freeman, Suzanne: ”Are Current Russian Expeditionary Capabilities Capable of a Coup de Main in Sweden?”, *Center for Strategic and International Studies*, 2021-09-30, *https://www.csis.org/analysis/are-current-russian-expeditionary-capabilities-capable-coup-de-main-sweden*, (2022-11-11).
18. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 22.
19. Op cit, Agrell, Wilhelm, se not 9, s 148.
20. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 22. Se också Stoker, Donald: *Clausewitz: His Life and Work*, Oxford University Press, 2014, s 35 om von Clausewitz tidiga (och genom hela hans karriär vidmakthållna) kritik mot det von Clausewitz också benämner militär aritmetik.
21. Ibid, s 23. Författarens översättning.
22. van Clausewitz, Carl: *Vom Kriege*, Verlag des Ministeriums für Nationale Verteidigung, s 36.
23. Crosbie, Thomas: ”Clausewitz and Military Politics: Theoretical Reflections on a Strong Program Approach to War and the Military” i West, Brad och Crosbie, Thomas (red): *Militarization and the Global Rise of Paramilitary Culture*, Springer, 2021, s 27.
24. Ibid, s 27-28. Se även op cit, van Creveld, Martin, se not 16, s 64. Jfr op cit, van Clausewitz, Carl, se not 22, s 17 §.
25. Op cit, Crosbie, Thomas, se not 23, s 28.
26. Ibid, s 29.
27. Ibid. Förrättarens översättning.
28. Ibid.
29. Författarens översättning.
30. Ibid, s 31.
31. Crosbie avslutar med en i sig intressant men här överflödig analys av var i hans påverkansmodell tidigare sociologisk forskning kan passas in, ibid, s 32-33.
32. Mitikka, Eemil och Svenonius, Ola: *Propaganda and Actual Support – How to Make Sense of Russian Polls After February 24th?*, FOI, 2022.
33. Se Roth, Andrew och Sauer, Piotr: ”’I don’t see justice in this war’: Russian soldier exposes rot at core of Ukraine invasion”, *The Guardian*, 2022-08-17, *http://www.theguardian.com/world/2022/aug/17/i-dont-see-justice-in-this-war-russian-soldier-exposes-rot-at-core-of-ukraine-invasion*, (2022-08-23).
34. Det handlar naturligtvis också om författarens trovärdighet, och texten borde underkastas käll- och annan kritik, något som utvecklats länge i olika textkritiska forskningsfält.
35. Aleksijevitj, Svetlana: *Nobelföreläsning*, Nobel Prize Outreach AB, 2015, *https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2015/alexievich/25396-svetlana-alexievich-nobelforelasning/*, (2022-10-07).
36. Holm, Christer: ”Zapad 17 – Vad hände egentligen?”, *KKrVAHT*, 2. häftet 2018, s 160.
37. Ibid, s 163.
38. Ibid, s 141.
39. Ibid, s 158.
40. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 23.
41. Se t ex Cocking, John M (Murray, Penelope, [red]): *Imagination: A Study in the History of Ideas*, Routledge, 1991.
42. Jfr Leijonhielm, Jan: *Ett svenskt leijon*, Medströms, 2022, s 141ff.
43. Analysen framstår här som avlägset besläktad med en historiefilosofisk riktning som ser R. G. Collingwood som sin grundare, jfr Collingwood, Robin George: *The Idea of History Revised Edition*, Oxford University Press, 1993, s 282ff. Det är ur det perspektivet förvånande att Dalsjö och Norberg efterlyser källkritik i analysarbetet, något som sedan länge ingår som den minst kontroversiella delen i historisk metodologi. Op cit, Dalsjö, Robert och Norberg, Johan, se not 6, s 23.
44. Se t ex op cit, Agrell, Wilhelm, se not 9, s 214.